

FŐVÁROSI ÜGYEK.

Városi kötelelességek.

A közélémezés kérdése a legkomolyabb létkérdés minden országban, de különösen hazánkban, a hol a népesség tulnyomóan a földművelésből, gazdálkodásból él. A közélémezés kérdését tehát kettős nemzetgazdasági szempontból kell elbírálnunk: a köztáplálkozás és a közgazdaság szempontjából.

A köztáplálkozás szempontjából a fődolog, hogy elegendő mennyiségben egészséges, romlatlan, tápdus élelmicikk kerüljön piacainkra. Tudvalevően minden piacon főképpen a környéken termelt élelmicikket árusítják. Egy-egy piac tehát valóságos tükre az illető vidék termelési, táplálkozási, vagyoni, sőt bizonyos mértékig, kulturális viszonyainak. Nos, ha sorba járjuk községeink és városaink piacait, a főváros cifra vásárcsarnokait sem véve ki, eléggé szomorú következtetéseket vonhatunk le.

Azt tapasztaljuk ugyanis, hogy piacainkon a kínált élelmicikkeknek sem mennyisége, sem minősége nem kielégítő. A husáru, az élő és a leölt, selejtes, sovány, alsórendű, ellenben az árak tulnagyon nagyok, a mennyiség kicsisége miatt egészséges verseny nem fejlődhet ki. Az állattenyésztés és különösen a hizlalás nálunk még mindig nagyon gyenge, sőt az utóbbi években csökkent. A vidéki mészárosok olyan húst mérnek, melynek láttára a fővárosi ember gyomra kavarog. Pedig a fővárosiak sincsenek elkényeztetve, hiszen a jobb falatokat Bécsbe és a távolabbi külföldre viszik. A juhtenyésztés, a mely ennekelőtte annyi jó és egészséges húst adott, a legelők feltörése és a gyapjuárak csökkenése folytán a szomorú pusztulás korát éli, sertésenyésztésünk a sertésvész következtében felére szállott alá.

Egyedül a baromfitenyésztésnél tapasztalunk haladást, de korántsem olyant, a minőt a baromfi nagy ára megokolna. A baromfihizlalás még g mekkorát éli. A ki nálunk valódi hizlalt baromfit

akar enni, külföldi, leginkább stájer baromfit vásárol méregdrága áron.

Ugyanílyen kezdetleges állapotok vannak a konyhakerti és gyümölcs piacokon is. Külföldön, hogy csak a közelben maradjunk, Grácban, Bécsben, Prágában, de kisebb városok piacain is a konyha- és gyümölcskertészet olyan sokféle pompás változataival találkozunk, nálunk pedig a kultura termékeiben csak kiállításokon gyönyörködhetnek szemünk s az áruk szerényebb polgári zsebek megfizethetetlen. Noha a gyümölcs- és konyhakertészetre alkalmasabb föld a magyar földnél nincsen, s mégis annyi izetlen, fanyar, vadizű, férges, csenevész almát, körtét, diót, szilvát, cseresznyét, meggyet, káposztát, kalarábét, karfiolt, sárga- és fehérpópát sehol sem látni, mint nálunk.

Mit kellene tennünk, hogy a helyzet megjavuljon és közlekedésünkben üdvös változás álljon be? A felelet egyszerű: A termelést kell megjavítanunk. Ezt pedig véleményem szerint viszonyainkhoz alkalmazott farmrendszer megalapításával érhetjük el. Ha városainkat a külterjes és keveset jövedelmező gabona- és kukorica-földek helyett a beltérjes gyümölcs- és zöldségtermelő farmok vennék körül, ezzel megoldatnák a közlekedés és még annyi nehéz szociális kérdés súlyos problémáját. Farmrendszernek pedig azért nevezem, mivel a városok ily módon való élelmezését az amerikai és angol farmok emelték a tökéletesség legmagasabb fokára. Meg is látszik első szempillantásra az amerikai és angol városok piacain ennek a rendszernek áldásos volta. Amerikában a nálunk szokásos nyílt piacokat és vásárcsarnokokat nem is ismerik. Ott a zöldséget, főzeléket, gyümölcsöt boltokban, vagy az utcákon kis kézi kocsiokon árulják. Vannak ezenkívül fogatos árusítók is, kik házról-házra járva, kínálgatják áruikat. Ott nem suhatnak-bughatnak össze az árusítók, mint nálunk a csarnokokban, vagy a piactéren. A tíz-husz holdas farmerek vetélkedve igyekeznek egymást termelésük mennyiségével és minőségével fölülmulni. És az eredmény az, hogy minden árusító-bolt és kocsis valóságos gyűjteménye a gyümölcs- és konyhakertészeti csodáinak. Silány, férges gyümölcsöt vagy zöldségféléket ott nem látni. Hogy egy ilyen 20—30—40 holdas gyümölcsös vagy zöldséges farm mit jövedelmezhet, abból következtethetünk, hogy a farmerek kastélyszerű, díszes, kényelmes emeletes házakban laknak földjeiken és 500—600 koronát érő egylovas fogaton viszik be terményeiket holtosaiknak, kikkel éves szerződést kötnek a termények árára.

Jól tudom, hogy a különböző országokban a termelési módokat nem lehet egy kaptafára huzni s számolni kell a természeti és egyéb adott viszonyokkal. De azt hiszem, hogy az amerikai farmrendszer gyakorlati meghonosítása a mi viszonyaink mellett nagyon áldásosnak bizonyulna.

Hogy virágzó farmokat, gyümölcsösöt, konyhakertészetet és baromfitenyésztő telepeket létesíthessünk városaink körül, ehhez első sorban — jóakarát szükséges. Csak jóakarát és nem áldozatkészség a kormány, városaink és a hatóságok részéről. Mert az a töke, melyet az állam és a városok a városok közelében fekvő birtokok megvásárlására, vagy haszonbérletére fordítanak, dus kamatot hajtának úgy az államnak, mint a városoknak. Hiszen ezt az eddig felmerült példákban eléggé tapasztalhattuk. Cegléd város nemrég egy 600 holdas birtokot vásárolt, melyet a legméltányosabb föltételek mellett apró részletekben eladott kisembereknek. És a város, a mellett, hogy sok derék családot fölsegített, 230.000 koronát nyert az üzleten. A hol a föld nem eladó, vegyék haszonbérbe és adják alhaszonbérbe kigazdálnak, kik kerti gazdaságot kötelesek üzni előre megállapított racionális szabályok szerint. Ezer és ezer példa mutatja, hogy a magyar paraszt pontos haszonbérfizető.

Felmerül azonban a kérdés, hogy honnan vegyünk a kerti műveléshez okvetetlen szükséges vizet és — tanítómestereket. A hol közel folyóvíz van, a csatornázás nem ütközik nagyobb nehézségbe. A tervbe vett Duna-Tisza-csatorna építésénél az öntözést mindenesetre a legnagyobb mértékben tekintetbe kell venni, mert az legalább olyan fontos, mint a hajóközlekedés kérdése. A hol folyó nincsen, vagy a csatornázás hamarosan nem létesíthető, ártezi kutakból vagy vízemelő kerekkel felszerelt kutakból merítsék a vizet. A költségek tetemesek lesznek ugyan, de bőséges fedezetet nyernek a befolyó jövedelmekből, melyekre hosszú törlesztéses amortizációs kölcsönöket lehet fölvenni.

A mi a tanítómestert illeti, a legjobb tanító az élet és a legjobb ösztönző az önérdék. Ámde, hogy farmereink a kezdet nehézségein mielőbb átessenek, az egyes telepekre bolgárokat vagy gyakorlott magyar kertészeket kell telepíteni, kiktől a mi tanul-

kony földműves népünk csakhamar eltanulja a keréskedést. Nem kell itt se felügyelő, se főfelügyelő, se ellenőr, se semmiféle bürokratikus intézkedés vagy gyámkodás, meg minden magától, csak jó és biztos alapon indítsák meg a dolgot.

Az elmondottak létesítési fővárosunk környékén sem ütközne nehézségbe.

A ki Budapestre utazik, a szántóföldekről rámeredő csuf reklámtáblákon és néhány gyárkémenyen kívül miből sem sejtethi, hogy egy milliomos főváros felé közelít. Jobbra-balra sovány, kiélt gahona- és tengeriföldek. A miveit nyugaton a sűrű gyárkémenyeken kívül gyönyörű, virágzó kerti kultura jelzi egy nagyváros közelgését. Berlin igazi paradicsomot varázsolt maga körül egy hirhedt sivárságu sivatagból, a melyhez képest a mi Rákossunk homokja dus televény. Miért ne használhatnók mi a Dunát olyképpen, mint Berlin a Spree folyót? Hiszen a mi Dunánk nemcsak a vízával, hanem dus szerves anyag tartalmával is gazdagítaná földjeinket, melyek kerti művelés mellett legalább tízszer annyit jövedelmeznének, mint most. Sok ezer kertészcsalád jutna tisztességes megélhetéshez, a főváros élelmezése egy csapásra megjavulna, olcsóbb lenne a gyümölcs, zöldség és főzelékféle, a tej, a borjúhús, baromfi, tojás, nyul is, mert a kertészek tehenét is tartanának és baromfit, nyulat is tenyésztenének. Budapest környéke megszépülne, a kerti kultura lekötne a Rákoss homokját, mely nyáron oly kellemetlenné teszi a fővárosban való tartózkodást. A kertészcsaládok házai barátságos, olcsó nyári tartózkodást nyújtanának a főváros szerényebb sorsu existenciáinak. A főváros egészségi viszonyai megjavulnának, a közjólét emelkedne. Sok-sok szociális bajunkat orvosolná meg az igénytelen farm-rendszer és közelebb vinné fővárosunkat és hazánkat a boldoguláshoz.

Elek Sándor.

— **Jutalom Blahánénak.** Mai számunkban megírtuk, hogy a pénzügyi bizottság tegnapi ülésén harmincezer koronát szavazott meg Blahánénak. Az eszmét, hogy a főváros adjon jutalmat a nyugalomba vonuló művésznőknek, a népszínházi bizottságban vetették föl. Blaha Lujza ugyanis 32 évig fizetett tagsági díjat a Népszínház nyugdíjalapjába. A befizetett összeget elvesztette, mert az alapszabályok szerint nem kaphat nyugdíjat, mivel a Nemzeti Színház örökös tagja lett. A nyugdíjalapnak kellene kárpótolnia a művésznőt, de az alapnak nincsen vagyona s azért fordult a bizottság a fővároshoz. A bizottság tagjai szívesen fogadták az indítványt s hozzájárult a tanács is. A bizottság határozatáról a polgármester értesítette Blahánét, a ki a következő levelet küldte a polgármesternek.

Mély meghatottsággal értesültem arról, hogy a nemzeti színművészet és a főváros magyarosítása érdekében kifejtett szerény működésem elismeréséül a főváros nemeslelkű közönsége nyugalomba vonulásom küszöbén szerető gyöngédséggel kíván rólam megemlékezni. Azzal a forró szeretettel, mely egész pályámon át hazám fővárosához fűzött, azzal a változatlan ragaszkodással, melyet szívem és lelkem egész melegével a budapesti közönség iránt érzek, némi viszonzásul e kitüntető figyelemért, félajánlom a nekem legdrágább kincsét: emléktárgyaimat, melyeket művészpályámon összegyűjtöttem. Teszem ezt abban a tudatban és reménységben, hogy ezen emléktárgyak nemcsak reám vonatkozó személyes értékek, hanem értékes kulturális szempontból is, a mennyiben a főváros mult évtizedeinek ismeretére is becses adalékokat nyújtanak. A midőn arra kérem a mélyen tisztelt Polgármester urat, hogy a főváros közönsége nevében fogadja el olyan szeretettel emléktárgyaimat, a minővel én azt félajánlom azon óhajításommal, hogy ezen gyűjtemény, melynek leltárát tisztelettel ide melléklek, a főváros közönségének mindig hozzáférhető legyen. A jó Isten áldását kérem szeretett fővárosunkra, a mélyen tisztelt Polgármester Urnak leghálásabb köszönetemet nyilvánítva vagyok Budapest, 1911 március 3-án igaz tisztelettel és szeretettel özvegy báró Splényiné Blaha Lujza.

A leltár kétszázötven tételben sorolja föl az emléktárgyakat. Számos koszoru, oklevél, legyező, fényképfölvétel, Blahánéhoz írott versek, kép, szobor és dísz tárgy van az emlékek között.

— **Olvasósobák.** A tanács tudvalevően több iskolában olvasósobát rendezett be, a hol azok a diákok tartózkodnak, a kik csak este mehetnek haza, mert szüleik munkában vannak. A növendékek szívesen maradtak az olvasóteremben s a tanács elhatározta, hogy a medve-utcai, timár-utcai, váci-uti, Elemér-utcai és jázmin-utcai inasiskolákban is rendez be olvasósobát.

— **Interpelláció a földgáz miatt.** A városi gázgyár igazgatósága tudvalevően most tanulmányozza, hogy Budapestre lehet-e hozni a kissármási földgázt. A pénzügyminiszter hat helyen furat, hogy lehetőleg pontosan megállapítsák a földgázt tartalmazó terület nagyságát s a gáz mennyiségét. Csak

ERLICH 606
Orvosi és Wassermann vérvizsgálat az intézet betegjeinek
INGYEN.

Bővebb felvilágosítással a Park-Sanatorium igazgatósága szolgál Dunaharasztiiban, Budapestről villamos vonatokkal 30 p.